

Kansalais- ja työväenopistojen kokeilutoiminta

Kansalais- ja työväenopistot ovat aikuisten vapaa-ajan oppilaitoksia, jotka palvelevat lähinnä paikallisia koulutustarpeita. Kansalais- ja työväenopistoja on kaikkiaan 278. Opistot toimivat maan kaikissa kunnissa, mikä on aikuis-koulutuksen alueella ainutlaatuista maailmassa. Jokaisella opistolla on yhden tai useamman kunnan käsittävä toiminta-alue. Opetuspalvelut ulottuvat kaupunkilähiön ja kunnan kylätasolle. Siksi opistot ovat tavoittaneet suuremman opiskelijamäärän kuin mikään muu aikuisoppilaitosmuoto. Opiskelijoita on vuosittain yli 600 000.

Suurin osa kansalais- ja työväenopistoista on kuntien ja kuntainliittojen omistamia. Yksityisiä opistoja on vain 26.

Kansalais- ja työväenopistojen toimintaa säätelevät laki ja asetus kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta. Valtio maksaa opistojen toiminnasta aiheutuviasta kustannuksista valtionosuutta noin 70 %. Lisäksi opistot voivat saada markkamääräistä valtionavustusta eri tarkoituksiin, vuodesta 1975 lähtien mm. kokeilutoimintaa varten.

Peruskoulukokeilu, 1982—85

Yhdistetyn lähi- ja etäopetuksen kokeilu

A. PROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT

1. Järjestäjäorganisaatio

Kokeilu toteutettiin Laitilan-Pyhärannan kansalaisopistossa vuosina 1982—85. Opiston ylläpitäjinä ovat Laitilan ja Pyhärannan kunnat ja opiston toiminta-alue kattaa näiden kuntien alueen. Opiston päätoimipaikka sijaitsee Laitilassa ja Pyhärannassa on sivutoimipiste.

Opiston opiskelijamäärä on vuosittain noin 1500—1700.

2. Alue

Laitilan ja Pyhärannan kunnat sijaitsevat Turun ja Porin läänissä Turun kaupungin vaikutusalueella. Kuntien asukasmäärä on yhteensä noin 11200. Laitila on luonteeltaan ympäröivän maaseudun palvelukeskus. Kunnassa toimii päivälukio. Iltakouluja on parissa lähikaupungissa. Etäisyydet niihin ovat kuitenkin melko suuret.

B. TAVOITTEET

1. Päämäärät

Kokeilun tavoitteena oli löytää aikuisille soveltuva ja tehokas lähi- ja etäopetuksen yhdistämisen muoto peruskoulun oppimäärien opiskelussa ja suorittamisessa kansakoulun antamalta pohjalta.

Suomessa on vuosina 1969—77 toteutettu laajamittainen koulunuudistus, jolloin silloinen rinnakkaiskoulujärjestelmä (kansakoulu-oppikoulu) lakkautettiin ja koko ikäluokalle tarkoitetuksi oppivelvollisuuskouluksi tuli peruskoulu. Yleinen oppivelvollisuus piteni samalla kahdeksasta vuodesta yhdeksään vuoteen.

Vanhempien ja nuorempien ikäryhmien välille näin syntyvien pohjakoulutuksen erojen tasoittaminen on nähty yhdeksi keskeiseksi aikuiskoulutuksen tehtäväksi 1970- ja 1980-luvuilla. Eri keinoin on pyritty lisäämään aikuisten mahdollisuuksia opiskella peruskoulututkintoja. Lainsäädännöllä on mm. tehty kansanopistoille ja kansalais- ja työväenopistoille mahdolliseksi saada oikeus peruskoulun todistusten antamiseen opiskelijoilleen vuodesta 1981 lähtien.

Laitilan-Pyhärannan kansalaisopiston kokeilema opetusjärjestelymalli tarjoaa yhden vaihtoehdon peruskouluopetuksessa ja täydentäisi siten muita olemassa olevia opiskelumahdollisuuksia iltakouluissa, kansalais- ja työväenopistojen tavanomaisessa peruskoulun oppimäärien opetuksessa, kansanopistoissa ja kirjeopistoissa.

2. Tuotokset

Kokeilun päättyessä toukokuussa 1985 kaikkiaan 18 kansakoulupohjaista aikuista sai todistuksen peruskoulututkinnon suorittamisesta. Näiden lisäksi kolme muuta opiskelijaa oli suorittanut suurimman osan peruskoulun oppiaineista. Peruskoulututkinnon suorittaminen merkitsee mm. parantuneita jatko-opiskelumahdollisuuksia. Myöhemmin on osoittautunut, että kymmenen heistä on jatkanut edelleen lukiokurssien opiskelua. Noin kaksi kolmasosaa ei ollut harkinnut muita peruskoulun oppimäärän suorittamismahdollisuuksia kuin tätä kokeilua. Iltakoulua ja kirjeopiskelua muuttamat olivat harkinneet, mutta luopuneet ajatuksesta mm. matkojen pituuden tai opiskelun kalleuden takia. Siten kokeilun kautta tavoitettiin opiskelijoita, jotka muuten eivät olisi ryhtyneet peruskoulututkinnon suorittamiseen.

Kokeilun tuloksena voidaan myös muille peruskoulun opetusta järjestäville kansalais- ja työväenopistoille antaa ehdotuksia ja vihjeitä tarkoituksenmukaisista opetuksen järjestelyistä toiminnan toteuttamiseksi.

Paikallista hyötyä oli myös siitä, että kansalaisopiston ja paikallisen koulutoimen välillä syntyi yhteistyötä kokeilun kautta.

C. PROSESSI

1. Suunnittelu

Iltakouluissa on 1950-luvulta lähtien kokeiltu valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan turvin kirjeopetuksen ja iltakoulujen antamaa lähiopetuksen yhdistämistä yleissivistävien koulututkintojen suorittamisessa. Vuonna 1984 iltakoulujen lainsäädäntöä muutettiin siten, että tämä tuli mahdolliseksi myös normaalin toimintana. Tällöin opetusministeriössä syntyi ajatus samankaltaisen toiminnan kokeilemisesta toisentyypisessä aikuisoppilaitoksessa, kansalais- ja työväenopistossa. Koska Laitilan-Pyhärannan kansalaisopisto oli jo aiemmin ilmoittanut halukkuutensa aikuisopiskelumahdollisuuksia kehittävään kokeilutoimintaan, opetusministeriö ehdotti vuonna 1981 opistolle lähi- ja etäopetuksen kokeilun aloittamista seuraavana vuonna. Kouluhallitus hyväksyi kokeilun valtakunnalliseksi opetuskokeiluksi vuosina 1982—85 ja myönsi sitä varten kokeiluvaltionavustusta.

2. Menetelmät

Peruskoulun oppimääriin opetus toteutettiin kolmen lukuvuoden aikana yhdistämällä lähi- ja etäopetus.

Lähiopetuksella tarkoitetaan tavanomaista luokkaopetusta ja sitä täydentävää tukiopetusta. Etäopetuksella tarkoitetaan kotona kirjeopetusmateriaalin avulla tapahtuvaa opiskelua

ja harjoitustehtävien suorittamista.

Lähiopetus annettiin kahden viikon jaksoissa, joita seurasi kahden viikon etäopiskelujakso. Viimeisenä lukukautena kokeiltiin opiskelijoiden toivomuksesta yhden viikon jaksoja. Lähiopetusta oli viikossa kolmena iltana neljä tuntia illassa eli 12 tuntia viikossa.

Äidinkielen opetus toteutettiin kokonaisuudessaan ensimmäisenä vuonna, englannin opetus toteutettiin 1. ja 2. lukuvuonna, ruotsin 2. ja 3. lukuvuonna. Matematiikan opetus jaettiin tasaisesti kaikille kolmelle lukuvuodelle. Kemian, fysiikan sekä historiassa ja yhteiskuntaopissa opetus annettiin lyhyinä ja tiivistettyinä jaksoina. Maantieto ja biologia suoritettiin itseopiskeluna etäopiskelumateriaalin tukemana.

Etäopetusmateriaalina oli Kansanvalistusseuran Kirjeopiston kirjeelliseen opetukseen tarkoitettu materiaali. Itseopiskelujaksoina opiskelijat tekivät myös harjoitustehtäviä, jotka opettajat tarkastivat ja korjasivat.

3. Kehittäminen

Toiminnan evaluaatio

Projektin etenemistä seurattiin jatkuvasti. Koska kokeilu toteutettiin pienellä paikkakunnalla, jossa ihmiset tuntevat toisensa, yhteydenpito oli runsasta ja jatkuvaa, ja usein luonteeltaan epävirallista. Tällaisen jatkuvan epävirallisen yhteydenpidon avulla projektin koko toimintaa samoin kuin opiskelijoiden oppimistuloksia tai oppimisvaikeuksia voitiin seurata läheltä ja myös korjata tarvittaessa tilanteita.

Myös virallisia kokouksia toisaalta projektin johdon ja tuntiopettajien, toisaalta projektin johdon ja opiskelijoiden välillä järjestettiin.

Opettajat

Opettajia ei varsinaisesti koulutettu kokeilua varten, joskin opettajia toiminnan alussa informoitiin kokeilusta ja aikuisopiskelun luonteesta. Suurin osa tuntiopettajista oli peruskoulunopettajia, joilla on peruskoulun oppimäärien sisällön ja tutkintovaatimusten tuntemus. Sen sijaan työskentelystä aikuisopiskelijoiden kanssa ei kaikilla ollut kokemusta.

Myöhemmin ryhdyttiin pitämään projektin johdon sekä tuntiopettajien yhteisiä keskustelutilaisuuksia tarvittaessa 2—4 kuukauden välein.

4. Osallistuminen

Laajan opiskelutavoitteen itselleen asettanut aikuinen ihminen on monessa mielessä vaikeassa tilanteessa. On oppiaineen vaikeuteen kohdistuvia pelkoja, tietämättömyyden tunnetta, ajan niukkuutta, perheen tai muun sosiaalisen ympäristön kielteisiä asenteita, sosiaalista epävarmuutta opintoryhmässä jne. Sen vuok-

si suurimerkitykselliseksi opiskelijoille osoit-tautuivat henkilökohtaiset keskustelut, opinto-ohjaus ja muu henkinen tuki. Tällaista henkilökohtaista ohjausta opiskelijoille antoivat ko-keilun kuluessa erityisesti opiston rehtori ja projektitutkija mm. puhelimitse ja henkilökoh-taisissa keskusteluissa.

Kokeilua ja opiskelua uhkasi jossain vai-heessa kriisi, joka juonsi juurensa tyytymättö-mydestä opetusta kohtaan. Sen vuoksi kokei-lun johdon ja opiskelijoiden yhteistyö organi-soitiin seuraavasti: Jokaisen kahden viikon opintojakson alussa ja lopussa pidettiin neu-vottelu, johon osallistuivat rehtori, projektitut-kija ja opiskelijat. Kokouksilla oli yhteishen-keä lujittava ja ilmaa puhdistava vaikutus ja niissä sovittiin monista käytännön asioista.

D. PANOKSET

1. Opiskelijat

Kokeiluun otti eri vuosina osaa opiskelijoita seuraavasti:

	Ilmoittautui	Aloitti	Keskeytti (%)
1982—83	43	38	7
1983—84		24	5
1984—85		22	2

Opiskelijoista lähes 90 % oli naisia. Iältään 22 % oli 20—29 -vuotiaita, 55 % 30—39 -vuotiaita ja 23 % 40—49 -vuotiaita. Suurin osa oli perheellisiä, 23 %:lla lapset olivat alle kouluikäisiä ja 45 %:lla peruskouluikäisiä. Opiskeli-joista noin 80 % kävi työssä, viidesosa oli kotiäitejä ja yksi henkilö oli työttömänä. Ammat-iltaan opiskelijat olivat hoito-, palvelu- ja toi-mistoalalla sekä teollisuustyöntekijöitä.

Pohjakoulutuksena lähes 90 %:lla oli kansa-ja kansalaiskoulu. Muutama oli aikanaan aloit-tanut ja keskeyttänyt keskikoulun. Kokonaan vailla ammatillista koulutusta tai vain alle vuo-den pituinen ammatillinen koulutus oli yli puolella, muilla oli ammatillista koulutusta 1—4 vuotta.

Opintojen aiheet, tuntimäärät ja ajoittuminen eri vuosille

	Opetustuntien lukumäärä							Suoritus- ajankohta
	sl -82	kl -83	sl -83	kl -84	sl -84	kl -85	yht.	
Äidinkieli	36	44	—	—	—	—	80	huhtikuu -83
Maantieto	—	—	—	—	—	—	—	syyskuu -83
Kemia	—	—	18	—	—	—	18	joulukuu -83
Englanti	20	32	40	48	—	—	140	toukokuu -84
Biologia	—	—	—	—	2	—	2	lokakuu -84
Fysiikka	—	—	—	—	18	—	18	marraskuu -84
Historia ja yht.kunt.oppi	—	—	—	—	10	10	20	helmikuu -85
Matematiikka	16	20	14	20	22	28	120	toukokuu -85
Ruotsi	—	—	24	28	44	44	140	toukokuu -85
Oppitunteja yhteensä	72	96	96	96	96	82	538	

2. Koulutustarpeet

Peruskoulun oppimäärien opiskelu aikuisiäs-sä esim. perheen ja työn ohella on vaativaa ja aikaa vievää. Sen vuoksi on tarpeen etsiä ja kehittää opetuksen järjestelyjä, jotka ottavat huomioon aikuisten elämäntilanteet joustavasti, mutta kuitenkin tukevat riittävästi oppi-misen prosessia. Iltakouluja sijaitsee vain suu-rimmissa kaupungeissa, joten ne eivät kykene palvelemaan kaikkia aikuisopiskelijoita. Kansalais- ja työväenopistoverkko ulottuu maan kaikkiin kuntiin, joten ne tarjoavat erään mah-dollisuuden peruskoulun oppimäärien ope-tuksen antamiseen aikuisille.

3. Henkilöstö

Hallintohenkilöstö

Kokeilun johtajana toimi Laitilan-Pyhärannan kansalaisopiston rehtori rehtorintoimeensa liittyvänä. Lisäksi kokeilun suunnittelua, hal-lintoa ja yleisorganisointia ja tutkimusta varten palkattiin tilapäinen projektitutkija, Turun yli-opiston dosentti.

Tuntiopettajat

Varsinaisen opetustyön suorittivat opistoon palkatut tuntiopettajat, jotka pääosin olivat peruskoulun opettajia. Tuntiopettajien määrä eri kokeiluvuosina oli yhdeksän.

Muu henkilöstö

Kokeilun toimistotehtäviä hoiti Laitilan-Pyhä-rannan kansalaisopiston vakinaiseen henkilö-kuntaan kuuluva toimistotyöntekijä osittain virkatyönään. Lisäksi toimistotehtäviä hoiti ko-keilun aikana kaikkiaan kolme työllisyysvaroin palkattua toimistotyöntekijää.

4. Sisältö

Opetuksen aiheena olivat ne peruskoulun kymmenen oppiainetta, joiden suorittaminen vaaditaan kansakoulun jo käyneiltä aikuista peruskoulun päästötodistuksen saamiseksi (taulukko).

5. Talous

Kokeilun kustannukset sisältyivät osittain opiston normaaliin opetusbudjettiin, johon saadaan valtionosuutta 70 %. Muilla rahoitusjärjestelyillä — erityisesti valtion kokeiluavustuksella — hoidettiin ne kulut, joihin valtionosuus ei muutoin ulottunut.

b) Tulot ja menot vuonna 1984

Kokeilun tulot ja menot olivat vuonna 1984 seuraavat:

Menot 1984	mk	Tulot 1984	mk
1. Opiston henkilökunnan virkatyön käyttö (normaaliin valtionosuuteen oikeuttavat: rehtori, päätoiminen opettaja, toimistohenkilöstö, siivous)	40 414	1. Opiston normaalin opetusbudjetin kautta tapahtuva rahoitus: — kunta (30 %): 8 536 — valtio (70 %): 43 250	61 786
2. Tuntiopettajien palkkauskustannukset (normaaliin valtionosuuteen oikeuttavat)	21 372	2. Valtion myöntämä kokeiluavustus (kokeilun johto, tutkimus, kirjetoimitus, oppimateriaali)	15 000
3. Muut henkilöstömenot (kokeilun johto, tutkimus, kirjetoimitus)	17 397	3. Opiskelijoilta saadut maksut (oppimateriaali)	2 495
4. Opetusvälineet ja — materiaalit	7 324	4. Opiston ylläpitäjän (kunnan) erityisavustus	10 298
5. Toimistotarvikkeet ja muut toimistomenot (posti, puhelin jne.)	1 304	5. Muu	—
6. Ilmoitukset, painatukset	600		
7. Muut (matkoja)	1 168		
YHTEENSÄ	89 579		89 579

a) Projektin kokonaiskustannukset

Projektin kokonaiskustannukset vuosina 1982—85 olivat seuraavat:

— opiston normaaliin budjettiin sisältyvät kustannukset (opetus, tilat, virkatyön käyttö)	196 283 mk
— kokeilubudjettiin sisältyvät kustannukset	64 000 mk

YHTEENSÄ 260 283 mk

c) Kokonaisbudjetin jakautuminen eri tulolähteisiin

	mk	%
Opiston ylläpitäjä		
(Laitilan kunta)	73 220	28.1
— normaalin budjetin kautta	50 619	19.4
— kokeilun erityisbudjetin kautta	22 601	8.7
Valtio	182 108	70.0
— normaali valtionapu	118 108	45.4
— kokeiluvallionavustus	64 000	24.6
Opiskelijat	4 955	1.9
— opiskelijoiden oppimateriaalimaksut		
YHTEENSÄ	260 283	100.0

d) Henkilöstön palkkauskustannukset

Henkilöstön palkkauskustannusten osuus kokeilun kokonaisbudjetista oli seuraava:

— virkatyönä tehty työ (sis. normaaliin opetusbudjettiin)	115 300 mk
— normaaliin opetusbudjettiin sisältyvät tuntiopetus-kustannukset	60 256 mk
— muut henkilöstömenot (kokeilua varten palkattujen henkilöiden palkat ja palkkiot sosiaaliturva- ja eläkemaksuineen)	40 000 mk
— muut	—
YHTEENSÄ	215 556 mk

Osuus kokeilun kokonaisbudjetista 83 %.

e) Henkilöstön määrä ja palkkaus

	Henkilöiden lukumäärä koko projektin aikana
Hallintohenkilöstö	2
— opiston vak. henkilöstö (rehtori)	1
— erikseen projektia varten palkattu tilap. henkilöstö (projektitutkija)	1
Opetushenkilöstö	9
— päätoimiset opettajat	—
— tuntiopettajat	9
Muu henkilöstö	5
Toimistohenkilöstö	
— opiston vak. toimistoapulainen	1
— työllisyysvaroin palkatut toimistotyönt.	1
Sivoushenkilöstö	1
Asiantuntijat	—

6. Ulkoiset puitteet, varusteet ja materiaalit

Peruskoulukurssien opetus tapahtui Laitilan keskustassa sijaitsevan päivälukion tiloissa. Opiston käyttöön oli vuokrattu yksi luokkahuone, jonka varustus soveltui hyvin myös aikuisryhmän tarpeisiin. Samassa rakennuksessa sijaitsi myös kahvila, jota voitiin käyttää virkistäytymiseen taukojen aikana.

Paikallistelevision käyttö kansalaisopiston opetuksessa

A. PROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT

Kokeilu toteutettiin Laitilan-Pyhärannan kansalaisopistossa vuosina 1984—85. Järjestäjäorganisaatio ja alue ovat samat kuin opistossa 1982—85 järjestetyssä peruskoulukokeilussa.

B. TAVOITTEET

1. Päämäärät

Kokeilun tavoitteena oli kehittää kansalaisopiston ja paikallisen kaapelitelevision yhteistyötä opetustoiminnan järjestämiseksi alueen väestölle. Kokeilun avulla pyrittiin selvittä-

mään, missä määrin opiston informaatiota vastaanotetaan televisiosta ja missä määrin opiston perinteisen opetuksen ja luento-opetuksen seuraaminen lisääntyy TV:n kautta annetun ohjatun opetuksen sekä informaation kautta. Pyrkimyksenä oli siis kansalaisopiston ja paikallistelevision yhteistyön avulla saavuttaa sellaista väestöä, joka ei muuten opistotoimintaan osallistu.

2. Tuotokset

Kokeilu osoitti, että kansalaisopisto voi ulottaa toimintansa normaalia opetustoimintaansa

laajemmalle käyttämällä paikallisteleviointia apunaan. Tämän osiitti puhelimitse suoritettu kysely, jonka avulla mitattiin opiston tuottamien opetusohjelmien katsojajuuksia. Yleistajuisia luentoja oli seurattu ohjelmasta riippuen 155—555 perheessä ja käytännön aiheiden esityksiä 255—810 perheessä. Tulosta voi pitää hyvänä, kun ottaa huomioon, että paikallistelevioverkkoon oli liittynyt noin 1500 kotitaloutta.

TV:n kautta annettu kansalaisopiston opetus siis meni perille laajaan ryhmään. Ryhmä sisältää etupäässä sellaisia henkilöitä, jotka eivät ole kirjoittautuneet opiston opiskelijoiksi.

TV:n kautta annettu opetus ei ole yhtä syvälistä opintotoimintaa kuin opiston opintopiireissä annettu. Yleisaiheiset luennot ovat kenties sellainen opetusmuoto, jota kannattaa vastaisuudessa TV:n kautta kokeilla. Ihmiset eivät ehkä vaivaudu lähtemään luentopaikalle, mutta vaavat vastaanottimen kun sellaista ohjelmaa paikalliskanavalta tarjotaan.

Käsitysohjelmat olivat puolestaan paikallaan siksi, että ne antoivat yleiskuvan a.o. harrastustoiminnan luonteesta. Intensiivisempään harrastustoimintaan hakeudutaan sitten opiston piiriin.

Kokeiluun kuuluvien kaapeliteleviointi-ope- tuksen kautta yleisölle tuli tutuksi opisto ja sen harjoittama opetustoiminta. Opisto myös jatkaa edelleen ajankohtaisten asiaohjelmien lähettämistä kaapeliverkossa.

Kansalaisopiston ja kaapelitelevision yhteistyö on hyödyllistä myös television kannalta. Pienellä paikallisella kaapeliteleviolla ei yleensä ole varoja itse tuottaa ohjelmia eikä hankkiakaan niitä. Sen mahdollisuudeksi jää lähettää sellaista, jota paikkakunnalla tapahtuu. Kokeilu vahvisti siten myös kaapelitelevision asemaa, kun opisto sitä kautta tarjosi katsojille mielenkiintoista ohjelmaa.

C. PROSESSI

1. Suunnittelu

Laitilassa on vuodesta 1982 toiminut paikallinen kaapeliteleviointi. Lukuvuonna 1983—84 Laitilassa kokeiltiin kansalais- ja työväenopiston ja Turun yliopiston yhteistyönä siviilioikeuden approbatur-luentoja lähettämistä kaapelitelevision kautta. Suoritettu katsojakysely osoitti, että yllättävän suuri katsojamäärä oli seurannut luentoja TV:stä.

Tämä innostutti jatkamaan toimintaa. Opistossa ryhdyttiin suunnittelemaan kokeilua kansalaisopiston ja paikallistelevision yhteistyön kehittämiseksi. Kouluhallitus myönsi kokeilua varten kokeiluvallionavustusta vuosina 1984—85.

2. Menetelmät

Kokeilu toteutettiin lähettämällä paikallisen kaapelitelevioverkon kautta opiston valmistamia opetusohjelmia kolmelta erityyppiseltä alalta:

1) *Yleisluentosarja "Elämisen ongelmia"* käsitti luentoja ajankohtaisista ja paikallisesti kiinnostavista aiheista. Luentoja lähetettiin neljä sekä syyslukukaudella 1984 että kevatlukukaudella 1985. Yhden ohjelman kesto oli noin tunti. Asiantuntija-alustaja puhui noin neljännestunnin ja sen jälkeen alustukseen etukäteen perehtynyt juontaja ja alustaja keskustelivat. Katsojille tarjottiin mahdollisuus soittaa suoraan studioon ja esittää kysymyksiä.

2) *Käytännön aineiden opetus*

Opiston perinteisesti opettamia käytännön aineita — pukuompelu, kankaankudonta, posliininmaalaukset ja olkityöt — opetettiin kaapeliteleviossa lyhyinä 3—4 kerran ohjelmasarjoina. Pyrkimyksenä oli antaa perusopetusta, joka ohjaisi aihepiiriin ja herättäisi katsojien mielenkiintoa. Osia olkityön kurssista uusittiin joulun 1984 alla.

3) *Kunnallisten luottamushenkilöiden kurssi*

Kansalaisopistossa järjestettiin kevätkaudella 1985 Turun yliopiston avoimen korkeakoulun varanotaarin koulutusta, johon kuului mm. julkishallinnon opetuksen osana kunnallistiedon luentoja. Näiden luentojen pohjalta toteutettiin kaapeliteleviossa kunnallisten luottamushenkilöiden kurssi puhtaana luento-opetuksena. Kunnallisoikeuden luennot lähetettiin neljänä noin tunnin mittaisena ohjelmana suorissa lähetyksissä. Lähetykset uusittiin samalla viikolla. Opetus oli ajoitettu siten, että sekä vanhat että uudet luottamushenkilöt saattoivat osallistua opetukseen. Opetukseen oli liitetty havaintomateriaalia ja lisätty demonstraatioiden osuutta.

3. Kehittäminen

Kokeilun ennakkosuunnittelu oli tehty huolellisesti ja se myös eteni hyvin pitkälti suunnitelmien mukaisesti.

Koska kokeilu toteutettiin pienellä paikkakunnalla, jossa ihmiset tuntevat toisensa, voitiin projektin etenemisestä keskustella jatkuvasti myös epävirallisissa tapaamisissa.

Kokeiluun osallistuvalla henkilöstöllä ei erikseen järjestetty koulutusta. Henkilöstön kehittäminen merkitsi lähinnä yhteistä valmistautumista opetusohjelmien kuvauksiin.

4. Osallistuminen

Potentiaalisena opiskelijakuntana oli paikkakunnan koko väestö, joiden toivottiin seura-

van opetusohjelmia sekä kiinnostuvan aiheista ja opiston muustakin opetustarjonnasta. Yleisluentosarjan katsojia kannustettiin soittamaan suoraan studioon ja esittämään kysymyksiä.

D. PANOKSET

1. Osallistujat

Laitilan kaapelitelevision piiriin kuului kokeilun ajankohtana vuosina 1984—85 noin 1500 kotitaloutta. Keväällä 1985 suoritettiin 10 %:n otoksen perusteella puhelinhaastatteluja sen selvittämiseksi, kuinka suuri osa kotitalouksista oli seurannut opiston opetusohjelmia kaapelitelevision kautta.

Seuraavassa taulukossa on tiedot eri ohjelmien katsojamääristä.

Taulukko 1. Otoksen perusteella arvioitu kokeiluohjelmien katsojamäärä

Ohjelma	Monessako perheessä todennäköisesti katsottiin
Olkityöt	810
Kankaankudonta	630
Pukuompelu	255
Kunnallisoikeuden luennot	525
Elämisen ongelmia -luennot:	
Ihminen ja ympäristö	435
Olemmeko psyykkisesti sairaita	315
Säätelyvaltio vai paikallisdemokratia	135
Mihinkä suuntaan Laitila	570
Biologian uudet näkymät	180
Maatalouden ja maaseudun tulevaisuus	375
Millainen on tulevaisuuden yhteiskunta	330
Mihinkä suuntaan Laitila:	
Naisten näkökulma	555

2. Koulutustarpeet

Suomessa on viime vuosina keskusteltu runsaasti monivälineopetuksen mahdollisuuksista aikuiskoulutuksessa, esimerkiksi radion, television tai kirjeellisen opetuksen sekä luokkamuotoisen lähiopetuksen yhdistämisestä.

Television valtakunnankanavilla lähetetään jonkin verran opetusohjelmia, joita voidaan seurata yksinopiskelijat tai opistojen opintoryhmät. Monilla paikkakunnilla toimii jo nykyisin myös kaapelitelevision kautta. Kiinnostavaa sen vuoksi on selvittää, miten paikallisen kansalaisopisto voisi kaapelitelevision kautta hyödyntää omia toimintamuotojaan ja tavoittaa uusia opiskelijoita.

Paikallisen kaapelitelevision valttina on nimenomaan paikallisuus. Se voi lähettää sellaista kotiseutuväritteistä ohjelmaa, jota ei valtakunnankanavilta tule. Kansalaisopiston ja

paikallistelevision yhteistyössä olisi tämä näkökohta aina otettava huomioon.

3. Henkilöstö

Hallintohenkilöstö

Kokeilun johtajana toimi kansalaisopiston rehtori osana virkatyötään.

Kokeilun suunnittelusta ja organisoinnista vastasi rehtorin kanssa projektiin tilapäisesti palkattu osa-aikainen suunnittelija-koordinaattori, Turun yliopiston dosentti.

Opettajat

Television opetuksen toteuttamiseen osallistui koordinaattori, eri alojen asiantuntijaluennointisijoita, opiston tuntiopettajia sekä opiskelijoita seuraavasti:

Yleistajuiset luennot: Juontaja (koordinaattori), 6 asiantuntijaluennointisijaa sekä eri poliittisten puolueiden luottamustehtävissä toimivia

Käytännön aineet: 4 tuntiopettajaa ja heidän kanssaan noin 20 opiskelijaa

Muu henkilöstö

Kokeilun toimistotehtäviä hoiti opiston päätoiminen toimistoapulainen osana virkatyötään.

Television ohjelmien kuvauksia hoiti viisi-henkkinen kuvausryhmä.

Kotitalouksien puhelinhaastattelut ohjelmien seuraamisesta suorittivat Vakka-Suomen Nuorkauppakamarin jäsenet vapaaehtoisuutena.

4. Sisältö

Seuraavasta luettelosta ilmenevät kansalaisopiston valmistamat ja Laitilan kaapelitelevision kautta lähetetyt aiheet ja opetusohjelmat

"Elämisen ongelmia" -yleisluentosarja: Ihmisen ja luonnon välisen suhteen keskeisiä kysymyksiä. Olemmeko psyykkisesti sairaita? Säätelyvaltio vai paikallisdemokratia? Mihinkä suuntaan Laitila? Biologian uudet näkymät. Maatalouden ja maaseudun tulevaisuus. Millainen on tulevaisuuden yhteiskunta? Millaiseksi Laitila: Naisten näkökulma.

Olkityökurssi: Mitä oljesta voidaan valmistaa. Materiaalin esittelyä ja kranssin tekoa. Olkitähtien ja himmelin teko. Olkipukin teko.

Kankaankudonta: Lankojen ja sidoksen valinta. Lankojen menekin ja loimen laskeminen. Loimen luominen. Kangaspuiden esittely. Loimen laitto loimituksiin ja niiseminen. Kutominen ja valmiiden töiden esittely.

Pukuompelun kurssi: Kaukolan kansallispuvun valmistus.

Kunnallisten luottamushenkilöiden koulutus: Luottamushenkilön vastuu ja tehtävät. Kunnanvaltuuston päätösvallan käyttäminen ja siirtäminen. Lautakunnan tehtävät ja toiminta. Kunnan hallinnon valvonta.

Posliininmaalauksen kurssi. Perustarvikkeiden esittely. Sokerivärin sekoitus- ja ainesuhteet, sekä sokerivärillä piirtäminen. Raapetyönteko öljyväriä käyttäen. Posliininmaalauksessa käytettävät metallit. Marmorointinesteen käyttö posliininmaalauksessa. Astioiden kultaus. Sivellintyöt. Siveltimien hoitomuotoja.

5. Talous

Kokeilun kustannukset sisältyivät osittain opiston normaaliin opetusbudjettiin, johon saadaan valtionosuutta 70 %. Muilla rahoitusjärjestelyillä — erityisesti valtion kokeiluavustuksella — hoidettiin ne kulut, joihin valtionosuus ei muutoin ulottunut. Lisäksi projektin toteuttamiseksi tehtiin runsaasti vapaaehtoistyötä.

a) Projektin kokonaiskustannukset

Projektin kokonaiskustannukset vuosina 1984—85 olivat seuraavat:	
— opiston normaaliin budjettiin sisältyvät kustannukset (opetus, tilat, virkatyön käyttö)	13.356
— kokeilubudjettiin sisältyvät kustannukset	26.612
Yhteensä	39.968

b) Tulot ja menot vuonna 1984

Kokeilun tulot ja menot olivat vuonna 1984 seuraavat

Menot 1984	mk	Tulot 1984	mk
1. Opiston henkilökunnan virkatyön käyttö (normaaliin valtionosuuteen oikeuttavat: rehtori, toimistohenkilöstö)	6611	1. Opiston normaalin opetusbudjetin kautta tapahtuva rahoitus:	6611
2. Tuntiopettajien palkkauskustannukset (normaaliin valtionosuuteen oikeuttavat)	—	a) kunta 30 %: 1923	
3. Muut henkilöstömenot (opettajien tv-opetuspalkat, suunnittelupalkkiot)	5112	b) valtio 70 %: 4628	
4. Televisioinnissa tarvittavan kaluston ja laitteiden vuokrat	6500	2. Valtion myöntämä kokeiluavustus	10 000
kautta	1983	3. Opiskelijoilta saadut maksut	—
		4. Opiston ylläpitäjän erityisavustus	1612
Yhteensä	18 223	Yhteensä	18 223

c) Kokonaisbudjetin jakautuminen eri tulolähteisiin

	mk	%
— opiston ylläpitäjän rahoitus	5 619	14,01
— normaali valtionapu	9 349	23,04
— kokeiluvaltionavustus	25 000	62,05
— opiskelijoiden rahoitus	—	
YHTEENSÄ	39 968	100

d) Henkilöstön palkkauskustannukset

Henkilöstön palkkauskustannusten osuus kokeilun kokonaisbudjetista oli seuraava:

— virkatyönä tehty työ	13 356
— normaaliin opetusbudjettiin sisältyvät tuntiopetuskustannukset	—
— muut henkilöstömenot (kokeilua varten palkattujen henkilöiden palkat ja palkkiot sosiaaliturva- ja eläkemuksuineen)	8 292
— muut	—
YHTEENSÄ	21 648

Osuus kokeilun kokonaisbudjetista 54,2 %.

	Henkilöiden lukumäärä koko projektin aikana
Hallintohenkilöstö	3
— opiston vak. henkilöstö (rehtori)	1
— tilapäisesti projektia varten palkattu, osa-aikainen koordinaattori	1
— Laitilan TV ry:n johtaja	1
Opetushenkilöstö	31
— päätoimiset opettajat	—
— asiantuntija-luennoitsijat	7
— tuntiopettajat	4
— opiskelijat	20
Muu henkilöstö	16
— toimistohenkilöstö	1
— haastattelijat	10
— TV-kuvaushenkilöstö	5

Kuvataideaineiden taso-opetuskokeilu

A. PROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT

1. Järjestäjäorganisaatio

Kokeilu toteutettiin Espoon kaupungin työväenopiston Tapiolan osastossa vuosina 1981—84. Opisto on kaksikielinen ja sen omistaa Espoon kaupunki. Päätoimipaikan lisäksi opistolla on viisi sivuosastoa, joista Tapiolan osasto on yksi. Opiskelijoita Tapiolan osastossa on vuosittain noin 3000.

2. Alue

Espoo sijaitsee Uudellamaalla Suomen paa-kaupungin Helsingin naapurina. Asukkaita on noin 160 000 ja Espoo onkin Suomen 5. suurin kaupunki.

B. TAVOITTEET

1. Päämäärät

Kokeilun tavoitteena oli tehostaa ja kehittää aikuisille annettavaa kuvataideaineiden opetusta kansalais- ja työväenopistoissa porrastamalla opetus eri tasoryhmiin sekä laatimalla suuntaa antavia opetussuunnitelmia opetuksen toteuttamiseksi kuvataideaineissa.

Kuvataideaineiden opetus oli Espoon työväenopistossa, kuten kansalais- ja työväenopistoissa yleensäkin laajaa. Opetus, joka toteutetaan pääasiassa tuntiopettajavoimin on usein tasoltaan kirjavaa. Ongelmana on myös se, että kaikki halukkaat eivät pääse opiskelemaan (lv. 1982—83 jäi Espoon työväenopistossa 22 opiskelijaa jonotuslistalle), tai se etteivät opiskelijat opetusjärjestelyjen ja mahdollisuuksien vuoksi voi edetä kyvykkyytensä mukaan, vaan tasoaan vastaavan opetuksen puutteen vuoksi juuttuvat paikoilleen.

Tasoitain etenevän opetuksen tarkoituksena on tarjota opiskelijoille mahdollisuus edetä taideopinnoissaan systemaattisesti.

Kokeilulla pyrittiin löytämään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitkä ovat kokeiltavien eri kuvataideaineiden käyttökelpoiset opetussisällöt kansalais- ja työväenopistoissa opiskelevia harrastajia ajatellen, kun opetus porrastetaan neljään eri tasoon?
2. Lisääkö neljään eri tasoon porrastettu opetus tietoja ja taitoja harrastuksen itsensä jatkamiseen?

- Mitkä ovat kuvataideaineiden opiskeluun hakeutumisen syyt?
- Miten porrastettu opetus vaikuttaa opiskelijoiden keskeyttämis- ja läsnäolomääriin ja ryhmien elinkelpoisena pysymiseen?
- Miten opiskelijat suhtautuvat taiteeseen kulluttajina ja kokijoina?

2. Tuotokset

Projektin tuotoksena kehitettiin kuvataideopetuksen eri osa-alueita varten opetuksen runkosuunnitelmat, joita voidaan käyttää hyväksi myös muissa kansalais- ja työväenopistoissa sekä luotiin suuriin opistoihin soveltuva kuvataideaineiden opetuksen organisoimisen malli. Runkosuunnitelmat helpottavat mm. opettajien työtä.

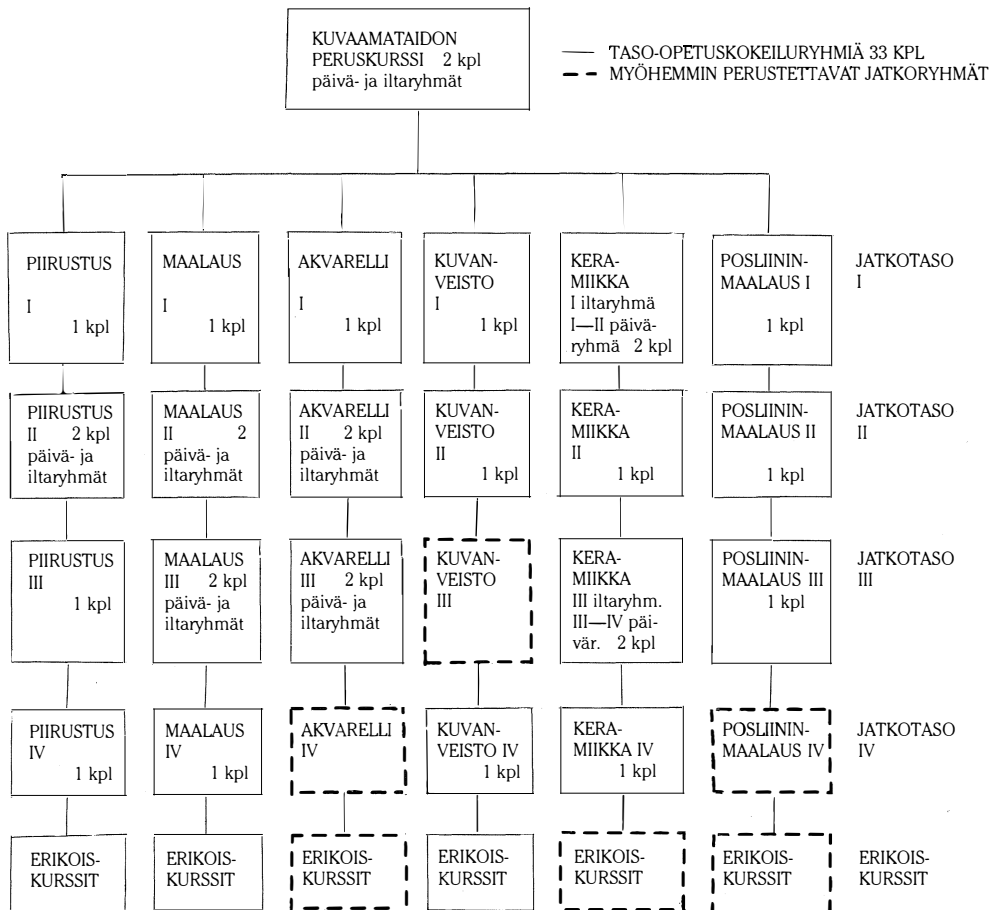
Porrastetun opetuksen avulla saadaan aikaan vaihtuvuutta opiskelijoiden keskuudessa. Tämä on tärkeää sellaisissa opistoissa, joissa taideaineiden opintoryhmiin on tulijoita enemmän kuin niihin voidaan ottaa. Porrastettu eritasoisten kurssien tarjonta antaa myös

opiskelijoille mahdollisuuden edistyä kyvykkyytensä mukaisesti.

Opiskelijoiden käsitykset porrastetun opetuksen antamista tiedoista ja taidoista olivat syyslukukaudella 1983 suoritetun kyselyn mukaan erittäin myönteiset (vastanneita 344 eli 80 % jatkotason opiskelijoista.) Kysymyksestä riippuen 65—72 % vastaajista katsoi tietojensa, taitojensa ja teknisen osaamisensa sekä kykynsä itsenäiseen työskentelyyn lisääntyneen opetuksen aikana joko erittäin paljon tai melko paljon. Vastaukset osoittivat myös selvästi, että kansalais- ja työväenopistoissa kuvataideaineita opiskelevilla aikuisilla on runsaasti opiskeluun ja oppimiseen keskittymistä sekä halua edetä opinnoissaan ja edistyä taidoissaan.

Systemaattisesti etenevän opetuksen tuloksellisuutta kuvastaa mm. se, että muutamien pisimmälle ehtineiden opiskelijoiden töitä on hyväksytty jyrtyttyihin taidenäyttelyihin ja eräät suunnittelivat yksityisnäyttelyiden pitämistä.

Kuva 1. Kuvataideaineiden opetuksen kehittämiskokeilu: Tilanne 1983—84

C. PROSESSI

1. Suunnittelu

Kokeilun lähtökohtana oli taideaineiden opetuksen laajuus ja toisaalta kirjava taso kansalais- ja työväenopistoissa. Kokeilun suunnittelu alkoi Espoon työväenopistossa lukuvuonna 1979—80, kun opiston kuvataideaineiden opetukselle määriteltiin tavoitteita ja sisältöjä. Syksyllä 1980 opetus jaettiin kahteen tasoon (perus- ja jatkotasot) harrastajaopiskelijoille. Samalla syntyi virike laajempaan opettajien ja opettajien pohdintaan ja ajatus kokeilla käytännössä useampaan tasoon porrastettua opetusta. Ryhdyttiin suunnittelemaan opetuskokeilua, jonka kouluhallitus hyväksyi valtakunnalliseksi kokeiluksi vuosiksi 1981—84 ja myönsi sitä varten kokeiluvaltionavustusta.

2. Menetelmät

Kuvataideaineiden opetus järjestettiin kokeilussa tasoryhmittäin porrastettuna tasolta toiselle rakentuvine opetussuunnitelmineen.

Opetus kokeiluaineissa (ks. kohta D 4 Sisältö) järjestettiin seuraavasti (kuva 1).

Opiskelijat siirtyvät kyvykkyytensä ja oman etenemistähtinsa mukaan tasolta toiselle. Aloittelevat opiskelijat ohjattiin yleensä kuvaamataidon peruskurssille, jonka suorittuaan he seuraavana työvuonna siirtyivät valitsemalleen jatkotason I-kurssille sekä sen jälkeen aina edistymisensä mukaan seuraavien jatkotason (II—IV) kursseille.

Opetussuunnitelmat on rakennettu siten, että kaksi ensimmäistä tasoa ovat lähinnä perusvalmiuksia antavia. Suunnitelmille on leimaa antavaa syklisyys, ts. tietyt perusasiat toistuvat jokaisella tasolla muun aineksen ohella syvennetyinä. Myöhemmin III- ja IV-tasoilla pyritään avartamaan ja syventämään jo opittua sekä vahvistamaan opiskelijan persoonallista ilmaisutapaa. Lisäksi pyritään vahvistamaan alan yleistä tietämystä mm. esittelemällä eri taiteilijoiden, tyyli-suuntien ja kuvailmaisun kehitystä.

3. Kehittäminen

Opettajien kehittäminen

Kokeilun toteuttamiseen osallistuvia tuntiopettajia ei erikseen koulutettu kokeilua varten. Opettajat ottivat kuitenkin osaa taideaineiden opettajille syys- ja kevätlukukausien aikana järjestettyihin koulutus- ja neuvotteluiltoihin.

Kokeilun johtajana toiminut opiston johtava taideaineiden opettaja oli lisäksi tavanomaista kiinteämmässä yhteydessä tuntiopettajien kanssa. Tuntiopettajat ovat myös kokeilun kuluessa osallistuneet opetussuunnitelmien tarkistamiseen ja muokkaukseen sekä ryhmätöinä että itsenäisesti.

4. Osallistuminen

Opiskelijoille annettiin sekä heidän ilmoittautuessaan opiskelemaan että opiskelun kuluessa järjestelmällistä opinto-ohjausta. Aloittelevat opiskelijat ohjattiin ilmoittautumistilaisuudessa yleensä kuvaamataidon peruskurssille. Jatkotason opintoryhmiin ilmoittautuville johdettava taideaineiden opettaja antoi opinto-ohjausta henkilökohtaisessa neuvottelussa. Eri tasoryhmien opettajien ja niiden asettamia perusvalmiuksia selvitettiin ja opiskelijalle etsittiin soveltuva tasoryhmä.

Opiskelijoiden edistymistä myös seurattiin kokeilun kuluessa. Eräät opiskelijat ohjattiin heidän nopean kehittymistemponsa ja erityisen lahjakkuutensa vuoksi yhden tasoryhmän yli seuraavalle tasolle.

D. PANOKSET

1. Osallistujat

Kokeiluun otti osaa kuvataideaineita opiskelevia aikuisia eri vuosina seuraavasti:

1980—81	16	
1981—82	21	420
1982—83	27	474
sl. 1983	33	514

Opiskelijoista 81 % oli naisia ja 19 % miehiä. Iältään opiskelijat edustivat melko tasaisesti eri ikäryhmiä: 16—29 -vuotiaita oli 23 %, 30—39 -vuotiaita, 40—49 -vuotiaita ja 50—59 -vuotiaita kutakin oli hieman yli 18 %, 60—69 -vuotiaita oli 15 % ja 70 vuotta täyttäneitä noin 5 %.

Ansiotyössä oli 44 %, 20 % työskenteli kotona, opiskelijoita oli 11 % ja eläkeläisiä 22 %. Työttömänä oli 1 %.

Opetukseen käytetty aika viikossa oli opintoryhmää kohden kolme tuntia. Opetuskertoja oli kaikkiaan 12—13.

2. Koulutustarpeet

Taideaineiden opetus ja opiskelu kansalais- ja työväenopistoissa on varsin laajaa. Työvuonna 1980—81 maamme 272 kansalais- ja työväenopistossa opiskeli kuvataideaineita kaikkiaan 81 980 aikuisopiskelijaa eli yli 10 % kaikista opiskelijoista. Opetusta järjestettiin yli 100:ssa opistossa yhteensä noin 206 560 tuntia. Opetus on usein tasoltaan ja tavoitteiltaan vaihtelevaa.

Tämän kokeilun tarkoituksena oli löytää sellainen opetuksen järjestämisen malli, että voitaisiin järjestelmällisesti tukea kuvataideaineiden harrastajaopiskelijoiden edistymistä taidoissaan ja persoonallisessa ilmaisussaan ja siten kehittyä harrastuksessaan.

3. Henkilöstö

Hallintohenkilöstö

Kokeilun johtajana toimi Espoon työväenopiston johtava taideaineiden opettaja, jonka tehtävänä oli kokeilun suunnittelu, organisointi, käytännön toteutuksen seuranta, vuotuinen raportointi ja valtionavustuksen käytön selvitys sekä kokeiluun liittyvät selvitykset, ohjaus ja haastattelut. Opiston rehtori osallistui myös kokeilun johtamiseen.

Sekä rehtori että johtava taideaineiden opettaja kuuluvat opiston vakinaiseen päätoimiseen henkilöstöön. Heidän työajastaan ja -panoksestaan kuitenkin vain osa kohdistui kokeilutehtäviin.

Opettajat

Kokeiluryhmien opettajina toimivat opiston johtava taideaineiden opettaja (päätoiminen) sekä kuvataideaineita opettavat tuntiopettajat. Tuntiopettajien määrät eri työvuosina olivat seuraavat:

Työvuosi	Tuntiopettajia
1981—82	13
1982—83	16
1983	21

Tuntiopettajat olivat peruskoulutukseltaan kuvaamataidonopettajia, ammattitaitelijoita ja taideteollisen oppilaitoksen tai taideteollisen korkeakoulun loppututkinnon suorittaneita keraamikkoja. Neljä heistä oli suorittanut kansalais- ja työväenopistojen opettajaharjoittelun.

Konsultoivat asiantuntijat

Kokeiluun osallistui lisäksi konsultoina asiantuntijoina kaksi henkilöä.

Muut

Kokeilun toimistotehtäviä hoiti kaksi Espoon työväenopiston vakinaiseen henkilöstöön kuuluvaa toimistotyöntekijää virkatyönään. Vain pieni osa heidän työpanoksestaan liittyi suoraan kokeiluun. Lisäksi kaksi muuta henkilöä palkattiin tilapäiseksi avuksi konekirjoitus- ja tilastointitehtäviin kiireisimpinä aikoina.

4. Sisältö

Kokeiluopetuksen sisältönä olivat tasoryhmitäin porrastettuna seuraavat kuvataideaineiden osa-alueet.

- kuvaamataidon peruskurssi aloittelijoille
- I-tason jatkokurssit: piirustus, maalaus, akvarelli, kuvanveisto, keramiikka, posliinimaalaus

- II-tason jatkokurssit em. aineissa
- III-tason jatkokurssit em. aineissa
- IV-tason jatkokurssit em. aineissa
- erikoiskurssit em. aineissa.

Kuvaamataidon peruskurssi on tarkoitettu opiskelijalle, joka ennen hakeutumistaan jonkin kuvataiteiden osa-alueen opintoihin haluaa saada yleissivistävää pohjaa ja lisätä edellytyksiään kuvalliseen ilmaisuun, luovaan suunnitteluun sekä esteettiseen kuvalliseen kokemiseen.

Sisältö: teorialuentoja ja harjoitustöiden avulla tutustutaan sommittelun perusteisiin, värioppiin, valo-, elo- ja sarjakuvan ilmaisukeinoihin sekä soveltuvin osin taidehistoriaan ja kansatieteeseen.

Pituus: yksi työkausi eli 12—13 viikkoa eli 36 tuntia.

Jatkotason kurssit I, II, III ja IV kuvataiteen eri osa-alueilla.

I-kurssilla opiskelija perehdytetään kunkin osa-alueen perustekniikkaan ja -välineistöön, keskeisiin työtapoihin ja yleisen sommittelun perusteisiin sekä laajennetaan hänen yleistietojaan taiteenalan historiasta ja ajankohtaisista ilmiöistä.

Jatkokurssseilla II, III ja IV harjaannutetaan edelleen ja monipuolistetaan I-kurssilla saavutettuja taitoja ja syvennetään yleistä tietämystä. Mahdollisuuksien mukaan voimistetaan henkilökohtaisen ohjauksen avulla opiskelijan omaa persoonallista tyyliä ja ilmaisua sekä valmiuksia jatkaa itsenäisesti työskentelevänä harrastajana.

5. Talous

Kokeilun kustannukset sisältyivät suurelta osin opiston normaaliin opetusbudjettiin, johon saadaan valtionosuutta 70 %. Muilla rahoitusjärjestelyillä — erityisesti valtion kokeiluavustuksella — hoidettiin ne kulut, joihin valtionosuus ei muutoin ulottunut.

a) Projektin kokonaiskustannukset

Projektin kokonaiskustannukset vuosina 1981—1984 olivat seuraavat:

— opiston normaaliin budjettiin sisältyvät kustannukset (opetus, tilat, virkatyön käyttö)	608 676 mk
— kokeilubudjettiin sisältyvät kustannukset	44 000 mk
YHTEENSÄ	652 676 mk

b) Tulot ja menot vuonna 1983

Kokeilun tulot ja menot olivat vuonna 1983 seuraavat:

Menot 1983	mk	Tulot 1983	mk
1. Opiston henkilökunnan virkatyön käyttö (normaaliin valtionosuuteen oikeuttavat: rehtori, päätoiminen opettaja, toimistohenkilöstö)	80 000	1. Opiston normaalin opetusbudjetin kautta tapahtuva rahoitus: a) kunta (30 %): 85 560 b) valtio (70 %): 199 640	285 200
2. Tuntiopettajien palkkauskustannukset (normaaliin valtionosuuteen oikeuttavat)	188 700	2. Valtion myöntämä kokeiluavustus (opetussuunnitelmien laadinta ja tarkistus, oppimateriaalit, toimistotyö, toim.tarvikkeet)	14 471
3. Muut henkilöstömenot (asian-tuntijat, mallit, opetussuunnitelmien tarkistus, toimistotyö)	7 114	3. Opiskelijoilta saadut maksut	—
4. Opetusvälineet ja -materiaalit (maalaukset- ja piirustustarvikkeet)	6 720	4. Opiston ylläpitäjän erityisavustus	—
5. Toimistotarvikkeet ja muut toimistomenot	637	5. Muu	—
6. Tilojen vuokrat	16 500		
Yhteensä	299 671	Yhteensä	299 671

c) Kokonaisbudjetin jakautuminen eri tulolähteisiin

	mk	%
Opiston ylläpitäjä		
Espoon kaupunki		
— normaalin opetusbudjetin kautta	182 603	28,0
— kokeilun erityisbudjetin kautta	—	
Valtio		
— normaali valtionapu	426 073	65,3
— kokeiluvallionavustus	44 000	6,7
Opiskelijat	—	—
YHTEENSÄ	652 676	100,0

d) Henkilöstön palkkauskustannukset

Henkilöstön palkkauskustannusten osuus kokeilun kokonaisbudjetista oli seuraava:

— virkatyönä tehty työ	240 000 mk
— normaaliin opetusbudjettiin sisältyvät tuntiopetus-kustannukset	315 900 mk
— muut henkilöstömenot (kokeilua varten palkattujen henkilöiden palkat ja palkkiot sosiaaliturva- ja eläkemaksuineen)	17 315 mk
— muut	—
YHTEENSÄ	573 215 mk

Osuus kokeilun kokonaisbudjetista 87,8 %.

6. Ulkoiset puitteet, varusteet ja materiaalit

Espoon työväenopiston Tapiolan osaston taideaineiden opetus tapahtuu Ahertajantie 6:ssa, pienteollisuuskiekkiteistössä. Osaston käyttöön on kunnostettu viisi ensimmäisen kerroksen huonetilaa, joiden koko vaihtelee 7 x 10 m — 6 x 6 m:n välillä. Kokoontumistilojen koosta riippuen on ryhmien peruskoko rajattu joko 20 tai 15 opiskelijaan. Tilat on

varustettu kiinteillä liitutauluilla ja valkokankailla. AV-kalustoa on riittävästi: Useimmissa luokissa on oma piirtoheitin, yhteisessä käytössä on kaksi diaprojektorista ja yksi elokuva- projektori sekä kopiokone. Muovailu- ja piirustustelineitä on riittävästi. Säilytys- ja varastotilasta on ollut puutetta ja sitä on yritetty irto- kaapistoilla helpottaa. Keramiikkauuni ja kolme dreijaa on sijoitettuna yhteen opetustiloi- sta. Valaistus on järjestetty tavalliseen tapaan

e) Henkilöstön määrä ja palkkaus

	Henkilöiden lukumäärä koko projektin aikana	
Hallintohenkilöstö		2
— opiston vak. henkilöstö (rehtori, johtava tai aineiden opettaja)	2	
Opetushenkilöstö		31
— päätoimiset opettajat	1	
— tuntiopettajat	30	
Muu henkilöstö		4
— toimistohenkilöstö		
— opiston vak. henkilöstö	2	
— tilapäisesti palkattu projektityövoima	2	
Asiantuntijat		2

kattoon kiinnitetyin loisteputkin. Lisäksi on saatu sähkökiskot käänneltävine kohdevaloineen kahden opetustilan kattoon. Opiston diakokoelma (yli 600 diakuvaa) on käytettävissä ja lainattavissa. Pientä ahtautta lukuunottamatta ovat puitteet siis hyvät.

Tilat ovat melko vilkkaassa käytössä. Kokeiluryhmien (syyslukukaudella -83 33 kpl) lisäksi tiloissa kokoontuu useita muitakin sekä kuvataide- että tekstiilaineiden ryhmiä. Päiväryhmiä kokoontuu eniten klo 10.00—12.30 välillä, mutta myös iltapäivisin klo 13.00—15.30 välillä on jonkin verran opetusta ja iltatoiminta alkaa klo 18.00 jatkuen ainakin klo 20.30 saakka, myöhemmin aloittavien ryhmien kohdalla myöhempäänkin. Perjantai iltaryhmät on järjestetty alkamaan hiukan normaalia aikaisemmin, klo 17.30, jolloin ne loppuvat klo 20.00 (mahdollistavat osallistujille vielä muutakin iltatoimintaa). Perjantai-iltaisain toimivia ryhmiä on ollut selvästi vaikeampi kuin muina arki-iltoina kokoontuvia ryhmiä saada alkuun täysilukuisina.